

ÁFORM UM LAGASETNINGU

– sbr. samþykkt ríkisstjórnar frá 10. mars 2017, 1.-4. gr.

Málsheiti og nr.	Frumvarp til laga um breytingu á lögum um ríkislögmenn.
Ráðuneyti /verkefnisstjóri	Forsætisráðuneytið.
Innleiðing EES- gerðar?	☐ Já ☒ Nei
Dags.	3. febrúar 2023.

A. Úrlausnarefni

1. Forsaga máls og tilefni.

Í tengslum við fjárlagavinnu forsætisráðuneytisins í mars 2021 vegna fjárlaga fyrir árið 2022 fékk forsætisráðuneytið ráðgjafa til að rýna starfsemi og skipulag embættis ríkislögmanns. Ríkislögmaður hafði þá um nokkurt skeið vakið athygli á álagi á embættið og óskað eftir auknum fjárveitingum. Tekin var ákvörðun um að rýna starfsemina, greina styrkleika og veikleika og nota þann grunn til að ákveða næstu skref.

Niðurstaða þeirrar stefnumótunarvinnu, sem skilað var til ráðuneytisins í júní 2021 var að rétt væri að endurskoða lög um ríkislögmenn, nr. 51/1985, sem komin eru til ára sinna og mikilvægt að taka þau til endurskoðunar í ljósi tillagna sem fram komu í stefnumótunarvinnunni. Gerðar voru eftirfarandi tillögur sem miða að því að efla starfsemi embættis ríkislögmanns.

- Flytja umsýslu tiltekinna verkefna frá embættinu, sem skapa aukið svigrúm innan embættisins til að sinna kjarnaverkefnum sínum.
- Taka til skoðunar skiptingu kostnaðar vegna málarekstur embættisins, enda mun það að öllum líkindum leiða til þess að ríkisaðilar rýni betur málavexti áður en farið er af stað með mál, skapar kostnaðarvitund og er hvati til þess að ljúka málum með sátt.
- Efla sáttamiðlun sem grundvallarþátt í starfsemi embættisins, sem er til þess fallið að leiða til minna álags innan embættisins.
- Móta viðmið/meginreglur um fyrirsvar embættisins við rekstur dómsmála, enda eru slík viðmið/meginreglur til þess fallin að efla og bæta fyrirsvar embættisins.

Forsætisráðherra ákvað með minnisblaði, dags. 14. júní 2022, að skipa vinnuhóp til að endurskoða lög um ríkislögmenn og taka til skoðunar þær tillögur sem fram komu í stefnumótunarvinnunni. Í vinnuhópnum eiga sæti, auk fulltrúa forsætisráðuneytisins, fulltrúar embættis ríkislögmanns, dómsmálaráðuneytisins, Lögmannafélags Íslands, Dómarafélags Íslands og Félags forstöðumanna ríkisstofnana.

2. Hvert er úrlausnarefnið?

Úrlausnarefnið er að taka tillögur sem fram komu í framangreindri stefnumótun til skoðunar með það að markmiði að endurskoða lög um embætti ríkislögmanns.

3. Að hvaða marki duga gildandi lög og reglur ekki til?

Í gildandi lögum um embætti ríkislögmanns er ekki að finna ákvæði sem fjalla um þá þætti sem lagt er til í fyrirnefndri stefnumótunarvinnu að fjalla þurfi um í löggjöf um embættið.

B. Markmið

1. Stefna hins opinbera á viðkomandi málefnasviði/málaflokki.

Fjallað er um embætti ríkislögmans á málefnasviði 09 – *Almanna- og réttaröryggi* í gildandi fjármálaáætlun 2023 – 2027. Þar kemur fram það meginmarkmið að málsmeðferð verði markviss, skilvirk og rafræn þar sem því verður við komið, til hagsbóta fyrir borgarana sem og þá sem starfa innan kerfisins.

2. Markmið sem að er stefnt með lagasetningu í ljósi úrlausnarefnis og stefnu stjórnvalda.

Litið verður til meginmarkmiðs málefnasviðsins við útfærslu á einstökum tillögum í hinni áformuðu lagasetningu.

C. Leiðir

1. Ekkert aðhafst - hvaða afleiðingar hefði það?

Þá verða enn í gildi löggjöf um embættið sem komin er til ára sinna. Þá mun sú stefnumótunarvinna sem forsætisráðuneytið og embætti ríkislögmans stóðu að og þær tillögur sem þar er að finna ekki endurspeglast í löggjöf um embættið.

2. Önnur úrræði en lagasetning sem metin hafa verið.

Önnur úrræði en lagasetning kemur ekki til greina þar sem fjallað er um embætti ríkislögmans í lögum.

3. Mögulegar leiðir við lagasetningu.

Hægt er að fara tvær leiðir við lagasetninguna. Annað hvort að gera tillögu að frumvarpi laga til breytinga á lögum um ríkislögmann, nr. 51/1985 eða að gera tillögu að nýjum heildarlögum um embættið.

Með vísan til þeirra tillagna sem finna má í þeirri stefnumótun sem unnin var fyrir embættið fer betur á því að leggja fram tillögu að breytingu á lögum um embættið.

D. Hvaða leið er áformuð og hvers vegna?

1. Stutt lýsing á þeirri leið sem áformuð er og rökstuðningur fyrir henni.

Ætlunin er að gera breytingar á lögum um embætti ríkislögmans, enda gefa þær tillögur sem finna má í fyrrnefndri stefnumótunarvinnu tilefni til að taka ýmis ákvæði gildandi laga um embættið til skoðunar.

2. Helstu fyrirhuguðu breytingar á gildandi lögum og reglum, hvort heldur bætt er við eða fellt brott.

Einkum er fyrirhugað er að gera tillögur að lagaákvæðum um eftirfarandi atriði, auk annarra almennra atriði sem þegar eru að finna í gildandi lögum um embættið og tekin verða upp í tillögum að breytingum á lögum um embættið:

- **Markmið/Viðmið.**

Mæla fyrir um almenn viðmið um góða stjórnarhætti varðandi meðferð þeirra mála sem embætti ríkislögmans sinnir, enda eru slík viðmið til þess fallin að efla og bæta fyrirsvar embættisins.

- **Skilgreining verkefna.**

Taka til skoðunar hvaða verkefni embættið sinnir og rétt er að endurspeglast í lögum og hvaða verkefni er rétt að færð séu frá embættinu. Má þar nefna fyrirsvar fyrir hönd ríkisins í málum fyrir Mannréttindadómstól Evrópu og mál

sem tengjast annars vegar greiðslu tryggingabóta og hins vegar bótum vegna þvingunarráðstafana. • Sáttameðferð. Skoða leiðir til að efla enn frekar sáttamiðlun í einstökum málaflokkum sem embættið sinnir. Taka þarf mið af ákvæðum einkamálalaga um sættir. • Kostnaðarþátttaka. Taka til skoðunar reglugerðarheimild laganna um heimild ráðherra til að setja í reglugerð ákvæði um skiptingu kostnaðar af málefnum sem ríkislögmanni eru falin.
E. Samræmi við stjórnarskrá og þjóðarétt – aðrar grundvallarspurningar
1. Koma áformin inn á svið stjórnarskrár og þjóðréttarskuldbindinga? Við smíði frumvarpsins verður litið til grundvallarreglu stjórnarskrárinnar um réttláta málsmeðferð og rétt borgaranna til að fá úrlausn um réttindi sín og skyldur. 2. Varða áformin ákvæði EES-samningsins um ríkisaðstoð, tæknilegar reglur um vöru og fjarþjónustu eða frelsi til að veita þjónustu? Nei. 3. Er önnur grundvallarlöggjöf sem taka þarf tillit til? Lög um meðferð einkamála, nr. 91/1991, einkum m.t.t. ákvæða um sátt.
F. Samráð
1. Hverjir eru helstu hagsmunaaðilar? Þeir sem njóta þjónustu embættisins, þ.e. ríkisaðilar, en einnig borgarar sem stefna ríkinu vegna krafna sinna á hendur ríkinu og lögmenn þeirra. 2. Er skörun við stjórnarmálefni annarra ráðuneyta? Já, dómsmálaráðuneytið sem fer með málefni lögmanna, dómstóla og réttarfar. Önnur ráðuneyti. 3. Samráð sem þegar hefur farið fram. Eins og fyrr segir skipaði forsætisráðherra vinnuhóp í júní 2022 til að endurskoða lögin um ríkislögmann. Dómsmálaráðuneytið og aðrir helstu hagsmunaaðilar eiga sæti í vinnuhópnum. Áformin og frummat á áhrifum hafa verið kynnt öllum ráðuneytum í innra samráði, skv. starfsreglum ríkisstjórnar. 4. Fyrirhugað samráð. Áformaskjal, ásamt frummati á áhrifum verða kynnt í samráðsgátt stjórnvalda að loknu innra samráði ráðuneyta. Í kjölfarið verða drög að frumvarpi ásamt endanlegu mati á áhrifum kynnt í samráðsgátt að teknu tilliti til þeirra ábendinga og athugasemda sem berast munu í tengslum við samráð um áformaskjal í samráðsgáttinni.
G. Mat á áhrifum þeirrar leiðar sem áformuð er
1. Niðurstaða frummats á áhrifum, sbr. fylgiskjal. Ekki er gert ráð fyrir að efnisákvæði frumvarpsins hafi í för með sér fjárhagsáhrif.
H. Næstu skref, innleiðing
1. Hefur verið gerð verkefnisáætlun fyrir frumvarpssmíðina? Nei. 2. Hvernig verður staðið að innleiðingu löggjafar? Hvað má gera ráð fyrir að þeir sem verða fyrir áhrifum, opinberar stofnanir/hagsmunaaðilar/almennigur, þurfi langan

tíma til undirbúnings/aðlögunar? Ekki er þörf á sérstökum ákvæðum um innleiðingu væntanlegrar löggjafar og ráð fyrir því gert að hún taki þegar gildi. 3. Hvaða forsendur þurfa að vera fyrir hendi til að lagasetning beri árangur? Fullnægjandi fjárveitingar til embættisins. 4. Mælikvarðar á árangur og útkomu. Hefur ekki verið tekið til skoðunar. 5. Hefur verið hugað að því að afla gagna til að meta árangur þegar þar að kemur? Ekki á þessu stigi.
I. Annað
J. Fylgiskjöl
1. Mat á áhrifum lagasetningar – Frummat, sbr. eyðublað 2. Önnur fylgiskjöl eftir atvikum